

A csődtörvény fejlődésének történeti vázlata.*

(Folytatás.)

5. *Franciaország és Hollandia.* — A román-olasz csődtörvény részben az olasz kereskedelmi törvény, részben az olasz irodalom befolyása alatt került Franciaországba, a honnan eljutott más népekhez.

A hirdetési eskü útján való czedálását a javaknak, a római jogból örökölték a francziák már a XII. században; Szent Lajos egyik rendelete erősítette meg, Baumanoir magyarázgatta az őt jellemző világozottsággal és naivsággal,

De a román-olasz befolyás legjobban kilátszik abból a viszonyból, a mely a hitelezők és a csőd között létezik. A germán elv az volt, hogy a ki legelsőnek vesz zálogot, az megelőzi a következő hitelezőket. Kétségen kívül álló, hogy Párisban az volt a szokás, és az 1580-ban szerkesztett törvény szentesítette, hogy az a hitelező, a ki elsőnek keriti meg az ingóságra való jogát, azt értékesítheti. Ez a jog érvényesült abban az esetben is, ha a kielégített hitelezők óvadékot adnak egy újabb kontribuczióra. De már a XVI. században érvénynyel bír a fizetésképtelenségben (*la déconfiture*) a hitelezők előjegyzésének egyenjogsága.

Páris főntebb mondott szokását több helyen követték; így Orleánsban (1583. törv. cz. 447, 448.) határozottan ki volt mondva, hogy az a hitelező, a ki iparkodik az exekuczióval adósának butoraira, elsőbbséget élvez a többi hitelezők fölött. Átvették az Orleánsban meghonosodott, illetőleg becikkelyezett törvényt több város is, névszerint Reims, Seulis, Montfort, Meaux, Mantès, Auxesse, Calais, Clermont, Cambrai, Auvergne.

De még jobban és nagyobb mértékben jutott érvényre az olasz csődtörvény a francia kereskedelmi jogban és ez a befolyás a legkiválóbban abban a városban jutott kifejezésre, a mely egykoron a francia kereskedelem szemefénye volt és ahol a XVI. században hatalmas bevándorlás volt tapasztalható Lyonban.

Lyonban az 1536. október 10-én kiadott Ordonnance és a későbbi ediktumok állapították meg a csődeljárást. Az egész procedura nem volt más, mint az olasz statutumok kivonata. A panaszt vagy a hitelezők, vagy a közrendészeti miniszter, vagy az adós maga emelte. Azután megidéztek az adóst, a ki midőn megjelent, föl kellett tárnia a helyzetnek egész valódiságát. Ezután következett egy tudakozódási procedura; a kereskedő leveleit és küldeményeit szekvesztrálták; a hitelezők összegyűltek és választottak egy vagy két képviselőt, egy a pörök vezetésére gondnokot (procurator) jelöltek ki. Ha a hitelezők nem neveztek meg képviselőt, a törvényszék rendelt ki kuratort.

* Előző közlemények a 8. és 9-ik számban.

A képviselőknek az volt a kötelességük, hogy realizálják az adós vagyont, behajtsák követeléseit és a befolyt pénzt elosztják a hitelezők között. Ha a vagyombukott nem tudott hitelezőivel megegyezni, a makacsokat is megegyezésre kényszeríthette, ha a hitelezők nagyobb száma elfogadta ajánlatait.

A francia törvényhozás, a kereskedelmi Ordonnance megjelenéseig, szintén az olasz behatás alatt állott. Így pl. I. Ferencznek 1536. október 10-én kiadott rendelete meghagyja, hogy a javak czedálását személyesen kell eszközölni és nem meghatalmazott által. Ez pedig szóról-szóra olasz törvény. De benne van az olaszok eszmemenete IV. Henriknek 1609-ben kelt rendeletében, a mely a javaknak a szülőkre és a barátokra való csalárd átruházása ellen adatott ki és kiszabja a büntetéseket a bukásban elkövetett csalárdságokra, megvédelmezi a hitelezők jogait és jogot ad arra, hogy a vagyombukottat szökés közben elfogják és törvény elé állítsák.

Az olaszok utánzásából a legfontosabb egész Franciaországra az a rendelet, a mely Lyonban 1667-ben adatott ki. Az 1702-ben kiadott ediktum ugyanis általánosította a Lyonban 1667-ben kiadott ama rendeletet, miszerint a vagyombukott által a csőd előtt 10 nappal kiadott okiratok érvénytelenek.

Az olasz csőd eljárásnak Franciaországban való meghonosítása befejeztetett az 1673-ban kiadott *Ordonnance de commerce* által. Nyíltan, bár meglepő rövidséggel van ez elmondva a rendelet IX. cikkelyében. Az egész cikkely 13 pontból áll, a melynek négy utolsója szól a vagyombukottakra kimérendő büntetésekről. De ebben a néhány pontban megnyilvánul az a mesteri rendelkezés, a mely azt a rendeletet jellemzi; páratlan művészettel van ebben a rendeletben elhelyezve csirájában mind az a sok, a mely mai napig foglalkoztatja a tudósokat.

Ezen 1673-ban kiadott rendeletre volt alapítva a törvénykezés egész 1807-ig, a mikoron a Code de commerce promulgáltatott.

Ez szabályozza 437. stb. cikkelyeiben a csőd eljárást. Valójában az Ordonnance-on és az olasz törvényen alapul az egész; így egészen olasz az, a mit a csőd visszahatásáról mond, olasz az, a mit a hitelezőkre vonatkozólag elrendel; az olasz törvényével teljesen vág a bukás szigorú feltétele, testileg való megfenyíthetése és az a nehézség, a mely a rehabilitáció elé van gördítve.

A midőn 1838-ban a csőd eljárás újból szabályoztatott, a régi elveken semmi változás sem esett, csupán az adós helyzetén történt valami kevés változás.

Ez a francia törvény szolgált a modern német törvény alapjául.

(Folyt. köv.)